

Gunnar Elstad:

Jakobs brev

Kort innføring med 7 opplegg for gruppesamtale.
Utarbeidet våren 1992. Sist revidert: 24.02.93

Tro i prøvelse og fristelse.

Jak 1,1-18.

Jakob var Jesu egen bror.

Jesu brødre trodde til å begynne med ikke på Jesus (Joh 7,5). Etter himmelfarten hører vi imidlertid at de holdt seg sammen med apostlene og Maria (Apg 1,14). Jakob var en av dem Jesus åpenbarte seg for etter oppstandelsen (1 Kor 15,7).

Som leder for menigheten i Jerusalem ble Jakob en meget innflytelsesrik mann. Det var han som ledet forhandlingene ved apostelmøtet som det fortelles om i Apg 15.

Jakobs brev er muligens det eldste av brevene i NT. Det er spesielt på den måten at det utelukkende inneholder formaninger. Formaningene minner ofte om Jesu ord i Bergprekenen (Matt 5-7).

(1). Jakob kaller seg selv "Guds og Jesu Kristi tjener". Ordet som er oversatt med "tjener" betyr egentlig slave eller trell. Jakob så altså på seg selv som Jesu eiendom, en Jesus hadde full rett til å bestemme over.

Han skriver til "de tolv stammer som lever i fremmed land".

- Mange jøder levde allerede på denne tiden i en slags kolonier utover hele Romerriket. En del av disse jødene var blitt kristne, og det er nok dem Jakob skriver til.
- Samtidig kan vi si at alle kristne lever "i fremmed land". Vårt hjemland er himmelen, og vi er flyktninger og fremmedarbeidere så lenge vi lever på jorden.

(2-4) Prøvelser oppleves som noe negativt. Likevel skal vi bare se det som en glede når vi møter prøvelser. Prøvelsene styrker nemlig troen, de hjelper oss til å bli utholdende, de hjelper oss til å leve rett! Det er ikke bare Jakob som gir oss denne utfordringen, Paulus og Peter gjør akkurat det samme (Rom 5,3-4; 1 Pet 1,6-9).

Prøvelser er for en kristen det samme som treningsprogrammet er for en idrettsutøver (1 Kor 9,24-27). Prøvelsene gir oss åndelig styrke og kondisjon.

(5) I GT har visdom mer med praktisk dyktighet enn teoretisk kunnskap å gjøre. Jakob bruker også ordet "visdom" på denne måten. Visdom er "livsvisdom". Vi trenger visdom for å leve rett i hverdagen. Det er bare når vi lever nært Gud, at vi får denne livsvisdommen. Gud vil gjerne gi oss den visdommen vi ber om. Det at han gir villig og uten bebreidelser, betyr at han gir uten å bebreide oss våre synder, vår egenrådighet, det at vi tidligere har villet klare oss selv, osv. Han sier ikke "Hvordan kan du tro at du får noe, du som kommer til kort så mange ganger?" Han sier ikke "Hvor for er du ikke kommet før?"

(6-8) Men når vi ber, skal vi be med tro - uten å tvile. Det betyr ikke at vi må ha 100 % tro. Det er ikke mange kristne som har det. Jesus hjelper også dem som ikke har klart å uttrykke all tvil (Se f.eks. Mark 9,23-24).

Den tvilen Jakob snakker om, beskriver han som det å drives av vinden og være splittet. Tvil er altså mer det at en av og til vender seg til Gud for å få hjelp, av og til vender en seg til noe annet. Studiebibelen sier: "Den tvilende tiggeren holder ikke hånden stø og lenge nok til at Gud får lagt noe i den".

(9-11) Rikdom og fattigdom er et tema Jakob er opptatt av. Se også 2,1-13; 4,13-5,6;

Den fattige kristne må minnes om at han er rik i Kristus. Han har fått del i hele den himmelske arven.

Den rike kristne må ikke tro at han er mer verdifull enn sin fattige bror og søster. Også den rike blir syk og må dø. Også den rike vil en gang visne som blomstene og gresset.

(12-16) Ordet "fristelse" i v 12 og ordet "prøvelse" i v 2 er ulike norske oversettelser av det samme greske ordet. Vi bruker to ulike norske ord fordi vi trenger å se saken fra to ulike sider. Vi kan antyde forskjellen ved å si: Prøvelser er noe Gud fører oss inn i for å styrke og utvikle oss. Fristelser kommer fra Djevelen, verden og vårt eget kjød for å føre oss til fall. Fristelser skal vi stå imot! Se også 4,5-8.

Ingen må trekke den slutningen at det er Gud som frister oss. Vi kan ikke unnskyldte oss og si til Gud at "det var din skyld at jeg falt, for det var du som fristet meg".

Det er Djevelen, verden og vår egen natur som er opphavet til fristelser. (Jakob er her bare opptatt av vår syndige natur, eller enda mer begrenset, vårt begjær.) Gud kan nok tillate at vi blir fristet, men fristelsen kommer ikke fra ham. Gud vil dessuten ikke la oss bli fristet over evne (1 Kor 10,13). Kanskje er det dette siste vi ber om når vi ber "Led oss ikke inn i fristelse".

Legg merke til at Jakob skildrer en utvikling. Først begjærer vi. Dernest, dersom begjæret får slå rot, vil det før eller senere føre til synd. Det vi tenker mye på, vil vi ofte utføre i handling. Til slutt: Det er heldigvis ikke slik at vi faller fra så snart vi har gjort en synd. Men får synden feste seg eller utvikle seg, vil den føre til frafall og død.

Det er viktig at vi skjønner alvorret og ikke tar feil i disse tingene.

(17) Fristelser kommer ikke fra Gud. Tvert imot vil Gud bare gi gode og fullkomne gaver. Han er uforanderlig. Han er lys.

(18) Gud har gjenfødt oss til sine barn av "fri vilje". Han ønsket det altså selv. Det var ikke noe som tvang han til det. Han frelste oss på tross av at han kjente oss til bunns. Det var Ordet som virket gjenfødsel. Guds ord er et skaperord. Det skaper liv der det ikke er liv. Tenk på Jesus som roper til den døde Lasarus og sier "Lasarus, kom ut!" (Joh 11,43). Og Lasarus kom ut! Vi var åndelig døde før Gud nådde oss med sitt Ord. Ordet gav oss åndelig liv.

SAMTALESPØRSMÅL.

1. Bruk 5 minutter til å lese Jak 1,1-18 hver for dere. Fortell hver- andre etter tur hva dere særlig har lagt merke til under lesningen.

2. Hva slags fristelser er det særlig vi utsettes for i hverdagen? Snakk sammen om hvordan vi konkret kan holde ut og stå imot fristelsene (v12).

3. Hva skal til for at troen vår skal modnes og styrkes? Hvorfor er det så viktig at troen får utvikle seg?

4. Hvordan beskriver dette avsnittet Gud? Prøv å finn alle de ordene og setningene som beskriver Gud.

Hør Ordet - og gjør etter det!

Jak 1,19-27.

(19) Det heter at vi har to ører og en munn for at vi skal høre dobbelt så meget som vi snakker. Det er noe lignende Jakob er inne på. Vi skal være villige til å høre, varsomme med å snakke og bli sint. (I det hele tatt er Jakob opptatt av de syndene vi gjør med tungen. Se også 1,26; 3,1-12; 4,11-12;) Et slikt ord kan anvendes på flere måter:

- Vi skal være varsomme så vi ikke bærer videre det vi hører og skader noen med baktalelse.
- Vi skal lytte slik at vi er sikre på at vi har forstått alt før vi snakker selv. Det er lett å bli sint uten grunn.

(20) Bibelen minner oss gang på gang om at Guds vrede er en hellig og rettferdig vrede mens menneskelig vrede ofte er urettferdig og voldet skade. (OBS: NT sier ikke at all menneskelig vrede er synd, se Ef 4,26) (OBS 2: Det er forskjell på sinte følelser på den ene siden og sinte ord og handlinger på den andre siden. Det er sunt å kontrollere ord og handlinger, det er hykleri å benekte følelser.)

(21) Det urene og det onde skal legges av, Ordet skal tas imot med ydmykhet. "Ydmyke" er vi når vi er villige til å la Gud få lov til å oppdra og temme oss. Guds ord som vi tar imot, er ikke bare en teori eller en lære, men det har kraft - kraft til å frelse.

(22-25) Vi skal ikke bare høre ordet, vi skal gjøre etter det. Sammenlign Bergprekenen der den kloke mann som bygger huset sitt på steingrunn, er den som hører ordet og gjør etter det. (Matt 7,24-27)

Vi kan øyne hele fire ulike begrunnelser for at vi skal gjøre etter Guds ord:

For det første er det bare når vi gjør etter Ordet, vi virkelig ser at vi er syndere. På samme måte som vi ikke kan vurdere en bruktbil skikkelig, før vi har prøvekjørt den, må vi selv være i fart, før de viktigste feilene med oss avsløres. Det å gjøre etter Guds ord, fører altså ikke til gjerningsrettferdighet og stolthet, men tvert imot til sann ydmykhet og behov for tilgivelse. En kristen som ikke er i fart, vil ha mye lettere for å tro om seg selv at han er forholdsvis vellykket. Han får ofte Ordets speil holdt opp for seg, men glemmer likevel fort at han er en synder. Kanskje bruker han til og med ordet for å dømme andre i stedet for seg selv.

For det andre er det bare når vi gjør etter Ordet, vi husker det. Vi sitter vanligvis ikke i Oslo og leser bykart over London. I alle fall blir det fort kjedelig, og det er nesten umulig å huske det vi leser. Befinner vi oss derimot midt i London, blir kartet både nødvendig og spennende, og vi har mye lettere for å huske gater og veier. Noe lignende opplever vi i forhold til Guds Ord. Ordet er kartet Gud vil vi skal gå etter i kristenlivet. Er vi ikke interessert i å leve som kristne, vil kartet bare føles kjedelig og vi husker ingenting. Legg merke til at den som ikke er "gjerningens gjører" blir en "glemsom hører".

For det tredje: Det å gjøre etter Ordet, fører til sann frihet. Guds bud fører bare til trelldom dersom vi tror at vi skal gjøre oss fortjent til frelsen ved å følge dem. Men Guds bud kan også sammenlignes med varselskilt som advarer oss mot kvikksand, rasfare, stup og utforbakker. Selvsagt kan vi oppleve det som en begrensning av friheten når vi advares mot å gå ut i kvikksanden. Men det spør om vi er noe særlig fri når vi sitter til halsen i leire.

Mens vi har lett for å tro at vi må ta oss "friheter" for å bli glade og lykkelige, forteller Jakob oss at vi bare kan bli lykkelige så lenge vi er bundet til Ordet. Synd er aldri noe vi kan slippe av

med. Synd er noe som binder oss - et narkotikum vi blir avhengig av. Guds Ord hjelper oss til ikke å bli avhengige. Det er når vi lever etter Ordet vi blir virkelig fri. (Det er, ifølge Bibelen, når vi er Jesu slaver at vi blir frie. Les sangen "Ta meg til fange, Krist, for da vil jeg bli fri.")

(26-27) Jakob er opptatt av hvordan vi bruker tungen. Nesten hele kap 3 er skrevet for å advare oss mot tungs synd.

Religiøse mennesker har lett for å tro at så lenge de har gode følelser og synes de opplever noe i forhold til Gud, da er alt i orden. Det er selvbedrag! Bibelen understreker gang på gang at rett gudsyndelse er uforenlig med urettferdighet og synd (Se f. eks Jes 1,13; Jer 7,9-11; 1 Pet 3,7).

Vi skal ikke bare la være å gjøre noe galt, vi skal aktivt gjøre noe godt. Hovedpoenget er ikke at vi selv er "blanke i lakken", men at vår neste har nytte og glede av det vi gjør.

En rett Gudstjeneste består i å hjelpe sin neste.

- Vi er rettferdiggjort ved tro. Vi skal ikke gjøre gode gjerninger for å fortjene frelsen eller ha noe å rose oss av overfor andre mennesker, ender vi i loviskhet. Synden er dessuten så omfattende at den setter sitt preg til og med på det gode vi gjør slik at det ikke blir fullkomment. Vi trenger tilgivelse også for våre beste gjerninger.

- Derimot skal vi gjøre gode gjerninger for å hjelpe vår neste! Særlig skal vi hjelpe dem som er dårligst stillet. (Se Jes 1,17; Jer 7,5-7). Vår neste har nytte og glede av det gode vi gjør, selv om det vi gjør langt fra er fullkomment. Derfor oppfordrer Bibelen oss gang på gang til å gjøre vel mot andre.

Og dette er den fjerde grunnen til at vi skal leve etter Ordet. Når vi gjør det, får vår neste det godt samtidig som vi selv blir avslørt som syndere. Gjør vi ikke gode gjerninger, snyter vi vår neste for noe Gud ønsker at vår neste skal få del i. De fleste som har det vondt, har det vondt også fordi andre har syndet mot dem (NB).

Ordet "verden" kan bety: a) den skapte verden, b) alle menneskene på jorden og c) de menneskene som står Gud imot.

Her møter vi ordet i den siste betydningen. Vi skal ikke la oss prege av dem som står Gud imot! Vi er på vei mot Gud. Verdens mennesker trenger omvendelse slik at de også begynner å gå i riktig retning. Det er ikke vi som skal omvende oss og gå i deres retning. Jakob kommer tilbake til forholdet til verden i 4, 4-10.

SAMTALESPØRSMÅL.

1. Bruk 5 minutter til å lese Jak 1,19-27 hver for dere. Fortell hverandre etter tur hva dere særlig har lagt merke til under lesningen.

2. Hva er ifølge denne teksten begrunnelsen for at vi ikke bare skal høre Ordet, men gjøre etter det? Er det noe i denne teksten som kan tolkes i retning av at vi blir frelst ved gjerninger og ikke ved tro? Er det noe som kan tyde på at også Jakob mener at det er troen som frelser oss?

3. Hvilke konkrete syndere nevner Jakob i dette avsnittet? Synes dere vi i dag tar disse syndene alvorlig? Hvorfor / hvorfor ikke?

4. Snakk sammen om uttrykket "Frihetens fullkomne lov" i vers 25. Hva slags frihet er det snakk om her?

To slags rikdom

Jak 2,1-13 og 5,1-6.

Jakob er, i likhet med Lukas, meget opptatt av forholdet mellom rike og fattige. Han kommer inn på det også i 1,9-11 og 5,1-6. Den første menighet besto tydeligvis av både svært rike og svært fattige mennesker. Det at en var blitt kristen, forhindret ikke at en fortsatt traktet etter rikdom og holdt seg til de rike - og foraktet og tilsidesatte de fattige. (Sammenlign 1 Kor 10,18-23).

KAPITTEL 2:

(1-4) Jakob skildrer noe vi kjenner oss igjen i: Dem som ser rike ut (fine klær, fin bil, fint hus, god jobb) behandler vi med mye større ærbødighet enn dem som ser fattige ut. Til alt overmål, vi oppfører oss på denne måten også når vi er sammen på kristne møter. Ikke desto mindre, en slik oppførsel er helt i strid med kristentroen (v 1). Det er bare Gud, og ikke vi, som har rett til å sette skillemellom mennesker (v 4).

(5) En som er materielt fattig, kan være åndelig rik! Ja, Bibelen understreker gang på gang noe vi ikke liker å høre: De som er materielt rike, er ofte åndelig fattige. De som er materielt fattige, er ofte åndelig rike. (2 Kor 8,2; Åp 2,9; 3,17;) Rikdom har en tendens til å kvele Guds ord (Matt 13,22). Det er ikke lett for en rik å komme inn i Guds rike (Matt,19,24). Ut fra dette skjønner vi også Jak 1,9-11 bedre.

(6) Det er flere grunner til at vi ikke skal se opp til de rike. Som regel er det de rike i samfunnet som har undertrykket andre. De har ofte med loven i hånd underlagt seg land og eiendom som de egentlig ikke hadde rett til.

(7) Dessuten er det de rike som ofte har spottet Gud og avvist Guds profeter.

(8-9) Et av de to største bud i loven, er "Du skal elske din neste som deg selv". Siden den fattige også er min neste, synder jeg dersom jeg forakter eller tilsidesetter ham. (Sammenlign Jak 3,9-10)

(10-12) Loven er en helhet. Bryter vi ett bud, kan vi ikke unnskyld oss med at vi har holdt alle de andre. Det er tvert imot slik at dersom vi bryter ett bud, har vi brutt alle.

Denne tankegangen kan lett forstås slik at Gud er urimelig og pirket. Vi kan derfor også legge til: Det er ingen mennesker som bare har brutt ett av budene. Vi har alle brutt de fleste av dem, og vi har gjort det mange ganger. Ingen av oss blir i praksis dømt for ett eneste lovbrudd. Men i prinsippet er ett lovbrudd nok til å gå fortapt. Gud er en hellig Gud som ikke tåler synd.

(13) Bare den som selv er barmhjertig, kan vente og bli møtt av Guds barmhjertighet. Det samme sier Jesus i Bergprekenen (Matt 5,7).

Heller ikke nå er det snakk om frelse ved gjerninger. Det er ikke slik at vi først må bli barmhjertige for at Gud skal vise oss barmhjertighet. Det er mere slik: Hvordan går det an å si at vi har opplevd Guds ubegrensede barmhjertighet når denne barmhjertigheten overhodet ikke ser ut til å ha preget våre liv?

Jakob konkretiserer oppfordringen til barmhjertighet i 1,27; 2,15-16;

KAPITTEL 5:

(1-3) Jakob påpeker en rystende mangel på prioritering. På tross av at det går mot verdens ende, har de rike vært mer ivrig etter å samle materiell rikdom enn etter å samle åndelig rikdom (v 3). Sammenlign Matt 6,19-21 om å samle skatter i himmelen og ikke på jorden.

Det er dette de oppfordres til å gråte over (Sammenlign Jak 4,9). Den materielle rikdommen har ingenting med evigheten å

gjøre. De kan ikke få den med seg. Og den evige, åndelige rikdom men har de ikke noe av. Det er en tragedie!

(4) Den rikdommen de sitter inne med, har de ikke engang skaffet seg på ærlig vis. De har, som de fleste hvitsnippforbrytere, betalt sine arbeidere minimalt. Men Gud er på de underbetaltes side. Han har hørt deres nødrops.

(5) Mens arbeiderne er underernært, har de rike levd i luksus. De er velnærte. Jakob er ikke redd for å bruke et drastisk bilde: De har gjort seg fete for å slaktes.

(6) Til alle tider har det vært slik at de rike og mektige har hatt loven i sin hånd, og på den måten har de fått det slik de ville. I rettssaker har ikke de fattige og underprivilegerte hatt en sjans. Jakob skildrer, som så mange av profetene før ham, de reneste mafiametoder. Men mafiaen har alltid eksistert - i alle kulturer.

Jak 4,1-3 er også vers som på en drastisk måte avslører det sinnelaget og den praksisen som kan skjule seg bak en from fasade.

SAMTALESPØRSMÅL.

1. Bruk 5 minutter til å lese Jakob 2,1-13 og 5,1-6 hver for dere. Fortell hverandre etter tur hva dere har lagt merke til under lesningen.

2. Har vi som lever i dag noen av de tendensene vi finner hos dem som Jakob skrev til? I så fall hvilke? Er det noe i dette avsnittet som vi overhodet ikke kjenner oss igjen i?

3. Snakk sammen om forholdet mellom åndelig og materiell rikdom. Hvorfor er Bibelen så skeptisk til at det går an å være åndelig rik og materielt rik samtidig?

4. Hva forbinder dere med ordet "barmhjertighet"? Hvem er det særlig vi skal være barmhjertige mot?

Tro og gjerninger

Jak 2,14-26.

Et av de store spørsmålene i forbindelse med Jakobs brev er: Er det en motsetning mellom Jakob og Paulus? Lærer Paulus at en blir rettferdiggjort ved tro mens Jakob lærer at en blir rettferdiggjort ved gjerninger? Både Jakob og Paulus bruker Abraham som eksempel. Men de argumenterer svært forskjellig:

Jakob: Var det ikke på grunn av gjerninger at vår far, Abraham, ble erklært rettferdig? (Jak 2,21) Dere ser altså at mennesket blir erklært rettferdig ved gjerninger, og ikke bare ved tro. (Jak 2,24)

Paulus: For vi mener at mennesket blir rettferdig for Gud ved tro, uten lovgjerninger. (Rom 3,28). Dersom han (Abraham) ble rettferdig for Gud på grunn av sine gjerninger, da hadde han jo noe å rose seg av. Men for Gud hadde han ikke det. Abraham trodde Gud, og derfor regnet Gud ham som rettferdig. (Rom 4,2-3)

Likevel, de to bibelske forfatterne har ikke uforenlige synspunkter. De har bare ulike måter å vinkle stoffet på.

For det første: Jakob advarer mot en død kunnskapstro, dvs. en tro som ikke bærer frukt (Se Jak 1,22; 2,15-16; 2,18-19). Det samme gjør Jesus (Matt 7,24-27; 12,33; Joh 15,1-6). Paulus understreker likedan at ingen kan si at siden en er frelst ved tro, så er det ikke så nøye med gjerningene (Rom 6). Og for Paulus er troen en tro "virkosom i kjærlighet" (Gal 5,6). Johannes sier videre at for et gjenfødt Guds barn, er det umulig å leve i synd (1 Joh 3,6). En som er født av Gud, har kjærlighet (1 Joh 4,7-8). Med andre ord: Alle de bibelske forfattere regner med, som det naturligste av verden, at en levende tro gir seg uttrykk i gode gjerninger.

For det andre: Paulus advarer mot lovgjerninger, dvs. gjerninger vi skal gjøre for å fortjene frelsen. Han er opptatt av at vi ikke lenger er "under loven". Abraham hadde ikke gjort noe for å fortjene frelsen, han fikk den gratis, ved tro.

Jakob derimot snakker ikke om "lovgjerninger" på samme måte som Paulus, men bare om gjerninger. Han sier ikke at vi frelses av gjerninger alene. Men Abrahams tro var ikke bare en død kunnskapstro, den var en levende tro: han var villig til å ofre Isak.

(14-17) Troen må ikke bli bare ord og fromme ønsker. En som mangler mat og klær, får ikke dekket sine behov bare ved at vi kommer med vennlige ord og fromme fraser. Det eneste som kan hjelpe er at noen ofrer noe og gir ham mat og klær! (Kanskje disse ordene rammer våre holdninger til våre brødre og søstre i de fattige delene av verden.)

(18) Det er bare den troen som har gjerninger, som er synlig for andre. Sml Joh 13,36: "Har dere kjærlighet til hverandre, da skal alle kunne se at dere er mine disipler". Se også 1 Pet 2,12; 3,1.

Sammenlign også hva som skjer når det ikke er samsvar mellom liv og lære: Rom 2,21-24.

Vi tror ikke på mennesker som ikke viser at det er samsvar mellom liv og lære. En kristen som ikke lever som en kristen, er lite troverdig

(19) Tro er noe mer enn å holde for sant. De onde ånder vet nemlig også hva som er sant. De har likevel ikke et rett forhold til Gud.

(20-24) Her argumenterer Jakob nettopp slik vi har angitt øverst på dette arket. Abrahams tro var ikke en død tro. Abraham trodde Gud i den grad at han var villig til å ofre sin eneste sønn, Isak. Tro og gjerning var for Abraham en og samme sak.

(25) Rahab står det om i Josva 2. Hun hadde tro for at Gud ønsket at Israelittene skulle innta det lovede landet (v 9 ff). Hun tok konsekvensen av det hun trodde: Hun hjalp de speiderne Josva

hadde sendt inn i Jeriko. Dermed reddet hun sitt eget liv og sin families liv.

(26) Et legeme uten ånd, er bare et lik. Tro uten gjerninger, er en død tro.

SAMTALESPØRSMÅL.

1. Bruk 5 minutter til å lese Jak 2,14-26 hver for dere. Fortell hverandre etter tur hva dere særlig har lagt merke til under lesningen.

2. Hvordan kan vi oppmuntre hverandre til å gjøre gode gjerninger uten at vi misforstår og tror at gjerningene skal gjøre oss fortjent til frelse?

3. Hva er egentlig "tro" for noe? Hva er forskjellen på en død og en levende tro?

4. "Jeg vet at vi ikke bør ligge sammen før vi er gift," sier Else. "Men vi klarer bare ikke å stå imot, og Gud tilgir oss sikkert. Vi er da frelst ved tro!?" Hva vil dere si til Elses resonnement?

Tungen skal styres!

Jak 3,1-12.

Jakob er opptatt av at vi skal være forsiktig med hva vi sier. Han bruker hele 27 vers til å snakke om tungens synder (1,19-20 og 26; 4,11-12; 5,9). Det er beklagelig når det ikke er samsvar mellom det vi sier og det vi gjør (2,15-16). Ord kan også røpe at vi har et lite kristelig sinnelag (2,2-4; 4,13-17).

Da Gud gav oss talens bruk, gav han oss noe verdifullt. Med ordene våre kan vi lovprise Gud og tale om ham, vi kan oppmuntre vår neste, vi kan kommunisere klart og entydig.

Men ord kan også ramme og skade. "Tankeløs tale stikker som sverd" (Ordsp 12,18). Det engelske ordtaket "Stokk og stein kan knuse bein, men ord kan aldri skade" er løgn.

SYNDER VI GJØR MED TUNGEN.

Løgn. Det åttende budet lyder egentlig: "Du skal ikke si et falskt vitnesbyrd mot din neste". Som syndige mennesker unnsner vi oss ikke for å lyve og skade andre når vi bare selv har fordel av det.

Dessuten lyver vi for å stikke av fra ansvar, for å glatte over ubehageligheter og for å gjøre oss selv interessante.

Gud, som selv er Sannheten, har skapt oss til et liv i sannhet, derfor skal vi avlegge løgnen (Ef 4,24-25). Kjærligheten gleder seg over sannhet (1 Kor 13,6).

Banning og sverging. Vi banner når vi bruker Den ondes navn til å forsterke det vi sier. Det er alltid galt.

Vi sverger når vi bruker Guds navn til å garantere for sannheten. Jesus ga oss sterke formaninger om ikke å sverge, men tale sant slik at et ja blir et ja og et nei blir et nei (Matt 5,33-37. Se også Jak 5,12). De bibelske forfattere kan imidlertid selv "ta Gud til vitne" på at det de sier er sant (Se f.eks. 2 Kor 1,18; Fil 1,8;).

Fra Luthers forklaring til det andre budet i den store katekismen siterer vi: "Å misbruke Guds navn er å nevne Gud Herren til bekræftelse av løgn eller annen ugudelighet, uansett hvilken måte det skjer på. (Det er) en selvfølge at det på den annen side er befalt å bruke det (Guds navn) til sannhet og alt godt. Det gjelder f.eks. når en sverger sant, i de tilfeller det er nødvendig og blir krevd. Slik er det også når en lærer det som er rett, når en påkaller Guds navn i nøden, når en priser ham i lykken, osv".

Baktalelse. Baktalelse er det når vi sier noe negativt om noen som ikke er til stede, kritiserer dem eller trekker fram deres synder og svakheter. Baktalelse er det også når vi bringer videre rykter vi har hørt.

Vi har lett for å baktale hverandre. Enda verre: Vi ser ikke engang på det som noen stor synd. Men Bibelen gjør det klart for oss at det er en alvorlig synd (3 Mos 19,16; Sal 15,3; 101,5;). Paulus er oppriktig redd for at baktalelse skal prege menigheten (2 Kor 12,20). Baktalelse er også nevnt i lastekatalogen i Rom 1,30.

Synd er sjelden bare en privatsak mellom meg og Gud. De fleste synder jeg gjør, skader også min neste. Baktalelse skader min neste. Når du og jeg møter et menneske vi har hørt mye negativt om, møter vi det med skepsis og reservasjon. Den baktalte blir ikke så lett lukket inn i fellesskapet. "Den som baktaler andre, skiller venn fra venn" (Ordsp 16,28). Det hatet vi skjuler, kommer ofte ut som baktalelse (Ordsp 10,18-19; 26,24-26).

Når vi har satt ut et rykte, er det praktisk talt umulig å stoppe det. Selv om vi prøver å ta det tilbake, vil de fleste tenke: "Ingen røyk uten ild". En som med urette har fått et dårlig rykte, må kjempe i årevis for å bli kvitt det.

Baktalelse er feigt! I stedet for å snakke direkte til den vi mistenker for noe, den som har gjort noe galt eller den vi er sint på, snakker vi om vedkommende i stedet. Den som eventuelt har gjort noe galt, får ingen sjanse til å gjøre godt igjen, men blir bare stengt ute.

Baktalelse er ukjærlig! "Kjærligheten skjuler en mengde synder", sier Peter (1 Pet 4,8). Når vi baktaler, gjør vi det rakte motsatte: Vi setter andres synder på utstilling.

I stedet for å opphøye oss selv, er det fristende å fornede andre. Det gir samme resultatet. "Egen suksess er bra, men andres nederlag er heller ikke å forakte", lyder et ordtak.

Luther sier i sin store katekismus, i forklaringen til det åttende bud: "Foruten vårt legeme, vår ektefelle og vårt timelige gods, har vi enda en skatt som vi ikke kan unnvære, og det er ære, godt navn og rykte. For det nytter ikke å leve blant folk når en blir vanæret og foraktet av alle. Likeså lite som Gud vil at ens penger og gods skal bli tatt fra en, like lite vil han at ens gode navn, rykte og ære skal bli tatt fra en eller ødelagt". "Jeg kan vel se og høre at min neste synder. Men å fortelle det til andre, har jeg ingen befaling til. Hvis jeg nå farer i vei og dømmer og fordømmer, så faller jeg i en synd som er langt større enn nestens...."

Bibelen sier ikke bare hva vi ikke skal gjøre. Den sier også hva vi skal gjøre: Vi skal tale vel om hverandre, hedre hverandre og ta alt i beste mening.

Spott og rått snakk, det vil si dårlige vitser, lettvinnt omtale av noe Bibelen stempler som synd. Ef 4,29-32; Kol 3,8;

Spott kan rette seg mot Gud og mot mennesker. Mange av salmistene i GT klager sin nød fordi de lider under andres mobbing og spott.

TIL TEKSTEN.

(1) Jakob starter med å advare mot å bli forkynner eller lærer. Det er ikke så lett å forkynne og lære rett.

(2) De vanligste syndene er de vi gjør med tungen, det er bare de som er fullkomne - og hvem er det? - som ikke gjør slike synder.

(3-6) Et bittel, et rør og en liten ild brukes som bilde på at tilsynelatende små og ubetydelige ting kan ha en veldig makt. Tunga er bare et lite lem, men den kan sette i gang katastrofer. Tungen skryter og er stolt. Den er "en verden av ondskap" ("Det hjertet er fullt av, det taler jo munnen" Matt 12,34). Den ødelegger hele vårt liv(shjul).

(7-8) Vi kan temme alle slags dyr, men tungen vår makter vi som regel ikke å temme.

(8-12) Tungen avslører oss som splittede mennesker. Vi kan lovprise Gud og samtidig snakke nedsettende om mennesker som er skapt i Guds bilde. Dette er unaturlig! Jakobs tanker er helt i tråd med viktige ord av Jesus om et godt tre som bærer bare gode frukter (Matt 12,33.36).

Tungen vår blir lett som ormens tunge; den sprer gift.

SAMTALESPØRSMÅL.

1. Bruk 5 minutter til å lese Jakob 3,1-12 hver for dere. Fortell hverandre etter tur hva dere har lagt merke til under lesningen.

2. Har dere noen eksempler på at baktalelse har skadet mennesker og gjort livet vanskelig for dem? Hvilke mennesker er det vi særlig blir fristet til å baktale? Hvordan kan vi hjelpe hverandre til å slutte å baktale?

3. I hvilke sammenhenger blir vi fristet til å lyve? Går det virkelig an å si den absolutte sannhet i enhver situasjon?

4. Bibelen oppfordrer oss til å bruke tungen til å lovprise Gud og tale vel om hverandre. Hvorfor er dette så vanskelig for oss? Hva kan vi gjøre for å hjelpe hverandre til å komme i gang?

I verden - ikke av verden

Jak 3,13 - 4,12.

Fristelser kommer fra tre ulike hold: Djevelen, verden og vår egen syndige natur. Sammenlign med Ef 2,2-3. Da efeserne levde borte fra Gud, lot de seg lede av herskeren i luftens rike (v 2), levde på den nåværende verdens vis (de gjorde som folk flest) (v 2), og de lot se g lede av sine egne tanker og lyster (v 3).

KAPITTEL 3:

13-18 Jakob underviser om to slags visdom. Nok en gang ser vi at visdom har mer med praksis enn med teori å gjøre. Sml. 1,5.

a) Visdommen som kommer fra Gud viser seg i et rett liv, tålmodighet, renhet, fred, forsonlighet, barmhjertighet, gode frukter.

b) Visdommen som er jordisk, sanselig og djevlesk viser seg særlig i bitterhet, selvhøvdelse og misunnelse.

KAPITTEL 4:

(1) Det er mange eksempler på at det allerede blant de første kristne var mye strid og splid (1 Kor 1,11-12; Fil 1,15-18). Jakob (som Paulus, se 1 Kor 3,3) slår fast at det kommer av de at kristne lever etter sin gamle natur og følger sine egne lyster (selviskhet, egoisme). Lystene fører krig mot Ånden (Gal 5,17), og dessverre ser det ut til å lystene er i ferd med å vinne krigen.

(2) De begjærer og misunner (det er brudd på det 9. og det 10. bud), de myrder (det er brudd på det 5. bud, et bud som også rammer sinte ord uttalt mot andre Matt 5,22, strid og uoppgjorte forhold Matt 5,23-24), de ligger i strid og ufred. Det er ikke noe særlig lystelig bilde som tegnes av menigheten.

De mangler vesentlige ting fordi de ikke ber.

(3) Når de (en sjelden gang?) ber, er det bare nytelsessyke som er drivkraften.

Gud har aldri lovet å svare på bønn som ikke er etter hans vilje eller bønner som er bedt av syndere som ikke vil be om tilgivelse (Jes 59,1f, 1 Pet 3,7).

(4) De kristne er "troløse". De som er Jesu brud har begynt å flørte med andre - med denne verden. Men denne verden er på vei bort fra Gud, den befinner seg i nedslagsfeltet for Guds vrede. Vandrer vi verdens vei, vandrer vi også bort fra Gud. Blir vi ett med verden, blir vi også rammet av Guds vrede. Men det går ikke an å ha både Gud og verden som herre.

(5) Ordet "iver" eller "nidkjærhet", kan også oversettes med "sjalu". Går det an å bruke ordet "sjalu" om Gud? Er ikke det et alt for negativt ladet ord?

Sjalusi kan selvsagt være både negativt og sykkelig. Men det ville være merkelig om en overhodet ikke er sjalu dersom en annen stikker av med en som en er ordentlig glad i.

Og Gud er glad i sine. Han vil ikke bare sitte rolig og se på at hans brud flørter med verden. Gud vil ha oss! Han setter alt inn på det. Han vil til og med straffe eller tukte oss for å få oss på rette tanker igjen.

(6) Gud er ikke først og fremst interessert i å straffe. Han lengter etter å være nådig. Han lengter etter å vinne de troløse tilbake. Stolthet er et utslag av verdens visdom. De ydmyke er de som lar seg oppdra av Gud, overgir seg til ham, bøyer seg for ham.

(7) Vi skal stå Djevelen imot. På tross av syndefallet har vi mulighet til det (1 Mos 4,7). Jakob tenker seg ikke at vi skal prøve å gjøre det i egen kraft. Vi skal gjøre det ved å holde oss nær til Gud (v 8). Det er når vi er ett med ham, ett med Kristus, vi har mulighet til å seire. (Sml grenene på vintreet, Joh 15 1-6)

Synden får oss til å gjøre det rake motsatte: Vi bøyer oss for djevelen, verden og våre egne lyster, og så står vi Gud imot.

(8) Til og med prestene var skitne syndere som trengte renselse når de skulle nærme seg Gud i templet. Vi trenger også renselse når vi skal nærme oss Den Hellige Gud.

Vi gjør hendene rene når vi bekjenner våre synder og holder oss unna nye synder som kan skitne oss til. Når det er snakk om hendene, er det et bilde på de syndene vi utfører i handling.

Men det er snakk om mer enn ytre handlinger. Hjertene skal også renses. Hjertet er symbol på det aller innerste i vår personlighet, både tanker, følelser og vilje. Hjertet vårt skal ikke være splittet slik at en del tilhører verden mens en annen del liksom skal tilhøre Gud. Hele hjertet skal tilhøre Gud!

(9) Dette verset er på ingen måte en oppfordring til et gledeløst liv.

Vi oppfordres heller til å se at den gleden verden kan gi, er både overfladiske og skadelig. Egentlig er det til å gråte over at verdsligheten har fått prege oss.

(10) Så skal vi ydmyke oss for Gud. Det vil si: Vi skal være villige til å bli oppdratt av Gud, villige til å la Gud få lov til å temme oss.

Det typiske for oss mennesker er at vi ønsker å opphøye oss selv. Jesus viste oss den stikk motsatte veien: Han var villig til å fornedre seg selv slik at Gud kunne opphøye ham (Fil 2,5-11).

(11-12) Baktalelse er en alvorlig synd (Sml Kap 3). Den som baktaler bryter for det første Guds bud om ikke å baktale. Dessuten er det ikke vår sak å dømme vår neste, det skal vi overlate til Gud.

SAMTALESPØRSMÅL.

1. Bruk 5 minutter til å lese Jak 4,1-12 hver for dere. Fortell hver andre etter tur hva dere særlig har lagt merke til under lesningen.

2. Hvordan kan de syndene som er listet opp i dette avsnittet ødelegge oss selv? Hvilke av de syndene som er nevnt vil skade vår neste dersom vi lever i dem? På hvilken måte ødelegger synden vårt forhold til Gud?

3. Hva forbinder dere med ordet "ydmyk". Snakk litt sammen om hva som er sann ydmykhet og misforstått ydmykhet. Hva slags holdninger er det som er typisk for stolte mennesker?

4. Hva vil det, helt konkret, si å holde seg nær til Gud? Hva innebærer det å være trofast mot ham?

Forventninger og forbønn

Jak 5,7-20.

VENT PÅ HERREN, 5,7-12.

I dette avsnittet ser vi flere typiske trekk ved de første kristnes forventninger om Jesu gjenkomst:

- Vi merker oss at det er personen Jesus de venter på.
- Jesu gjenkomst var ikke noe de fryktet for, men snarere noe de så fram imot. Livet her på jorden var for dem vanskelig og stritt, tanken på å forlate det opplevdes som god (1 Pet 1,6). Vi som lever i dag har det derimot så godt at vi frykter å miste det vi har og ser med angst fram mot Jesu gjenkomst.
- Lidelse og forfølgelse ser ut til å ha vært en del av de kristnes hverdag. Derfor formenes de til tålmodighet. Det gjelder å holde ut.
- Ingen vet nøyaktig når Herren kommer, men de kristne formenes til å gi akt på tegnene i tiden.
- Historien har mange gode forbilder på mennesker som levde i tro på tross av vanskelige tilstander (Sml Hebr 11). Jakob henviser særlig til profetene og Job.

Sammen med ordene om forventning kommer det et par andre formaninger:

(9) De kristne formenes til ikke å komme med klager mot hverandre (egentlig: sukke over hverandre). Det er altså ikke bare press

som kommer utenfra som kan være et problem. Som kristne blir vi før vi vet ordet av det presset av hverandre. Vi blir oppgitt over hverandre. Dette svekker oss i kampen utad.

(12) Formaning til ikke å sverge. Sammenlign gjennomgåelsen av kap 3.

FORBØNN OG OMSORG, 5,13-18.

(13) "Ikke alle dager er like". Noen dager er det tid for lovsang, andre dager er det tid for klage. Begge deler hører med. Uansett hvordan livet arter seg, skal vi gå til Gud med det.

(14) Sykdom skal også bringes fram for Gud. Jakob sier at vi skal kalle til oss menighetens eldste, altså lederne, og de skal be for oss. Det sies ikke noe om at disse lederne har noen spesiell nådegave til å helbrede. Det ser heller ut til at de har denne oppgaven i kraft av sin lederstilling. Når det gjelder forbønn for syke, kan vi si :

- Alle kristne kan be for hverandre, også når det gjelder helbredelse.
- Noen er utrustet med en spesiell nådegave til å be for syke. (Se 1 Kor 12)
- Menighetens ledere har et spesielt ansvar for å be når noen er syke. Det er ikke bare snakk om forbønn, men også om salving med olje.

Salving er symbol på innvielse og formidling av Den Hellige Ånd. Det hele skal skje i Jesu navn.

(15) Bønn er ikke noe vi tyr til bare for å roe ned oss selv følelsesmessig. Bønn er ikke først og fremst mentalhygiene. Bønnen skal slippe den allmektige Gud inn i våre liv slik at han kan nyskape og forandre. Derfor ber vi om at den syke må bli frisk.

Det er faktisk noe som er enda viktigere enn fysisk helbredelse, nemlig syndenes forlatelse. (Sml Mark 2,5)

(16) Uoppgjort synd kan hindre bønnehørelse (Jes 59,1-2; Sal 66,18; 1 Pet 3,7). Forbønn bør derfor ledsages av synsbekjennelse. Vi formenes til å bekjenne for hverandre. (Skriftemål)

Kan hende er det den syke som trenger å bekjenne sine synder? Men det er også mulig, og kanskje mest sannsynlig, at det er de som skal be for den syke som trenger å bekjenne synd for å bli skikket til bønneoppnåen.

(17-18) Elia nevnes som eksempel på at forbønn utretter store ting for Gud. Elia var "en rettferdig mann".

Å HJELPE ANDRE TILBAKE, 5,19f.

Dessverre må vi regne med at noen blir liggende etter på veien (Hebr 3,3-4,11). Derfor må vi ta vare på hverandre og vise hverandre til rette (Gal 6,1-5).

Når vi fører tilbake en som har veket av fra veien, "dekker vi over en mengde synder" - vi medvirker til at Gud tilgir og glemmer alt det gale denne personen har tenkt, sagt og gjort.

SAMTALESPØRSMÅL.

1. Bruk 5 minutter til å lese Jak 5,7-20 hver for dere. Fortell hverandre etter tur hva dere særlig har lagt merke til under lesningen.

2. Hvilke tanker og følelser kommer opp i oss når vi retter oppmerksomheten mot Jesu gjenkomst? Hva opplever dere som de største forskjellene på oss og de første kristne?

3. Opplever dere at det er vanlig at kristne søker forbønn når de er syke? Hva er vanlig i den menigheten eller det fellesskapet dere tilhører? Hva er det særlig som hindrer dere i å søke forbønn når dere egentlig kunne trenge det? Hvem ville dere helst gå til dersom dere trengte slik konkret forbønn.

4. Hvordan ville dere reagere dersom en av dere begynte å leve på en måte som helt åpenbart var i strid med Guds Ord? Ville dere da gjøre noe for å få vedkommende på rett vei igjen? Hva ville dere helt konkret gjøre?